

ความเป็นมาของปัญหาและวัตถุประสงค์

การพัฒนาประเทศจะบรรลุเป้าหมายทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ย่อมต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ที่สำคัญคือ ทรัพยากรด้านการเงินและทรัพยากรมนุษย์ประเทศไทยมีทรัพยากรด้านการเงินค่อนข้างจำกัด ดังนั้นการพัฒนาประเทศจึงจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรมนุษย์เป็นหลัก แต่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น จะต้องอาศัยการศึกษาเป็นสำคัญ ฉะนั้นการที่จะพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้านให้ดำเนินไปได้ด้วยดีก็ต้องมีการพัฒนาทางด้านการศึกษาควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง ในการที่จะพัฒนาในด้านต่าง ๆ คือช่วยในการวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อพัฒนาประเทศได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ ที่กล่าวเช่นนี้หมายความว่าประเทศที่ต้องการก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม จำต้องมีกำลังคนที่มีการศึกษาดี เพราะเมื่อคนมีการศึกษาดี ก็จะนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่มีสมรรถภาพ เข้าใจในวิทยาการใหม่ ๆ มีความรู้และทักษะในการประกอบ การงานในปริมาณที่พอเพียงกับความต้องการ สามารถดำเนินงานต่าง ๆ ไปได้ด้วยดีทำให้ รายได้เพิ่มขึ้น รู้จักจัดระบบการเมือง สร้างสังคม และความคุ้มครองเศรษฐกิจให้ดีขึ้น อันเป็น หนทางไปสู่การพัฒนาประเทศในที่สุด แต่การศึกษาในทุกๆระดับ จะบังเกิดผลตามความมุ่งหมาย ดังกล่าวแล้วโดยยังมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลยอของอาศัย การจัดระบบ การบริหาร การศึกษาที่ดี และมีการจัดการนิเทศการศึกษาที่ถูกต้อง และใกล้ชิดซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงาน ทางด้านการศึกษาไปสู่เป้าหมาย เพราะการนิเทศการศึกษาเป็นงานคู่ขนานไปกับการบริหารการ การศึกษา

ในสภาพปัจจุบันงานทางด้านการศึกษาของประเทศไทย มีปัญหาในเรื่องผลิตผลและ ประสิทธิภาพทางการศึกษา เห็นได้จากผลการวิจัยของกรมสามัญศึกษา เกี่ยวกับสภาพ การรู้หนังสือของประชาชนประณปีพ.ศ. 2511 พบว่า ผู้ที่จบชั้นประถมปีที่สี่แล้ว มีความรู้ความสามารถในการทำเลข อ่านและเขียน พอที่จะนำเอาไปใช้ชีวิตประจำวันได้ ร้อยละ 67.00 และผู้ที่มีความรู้ยังไม่ถึงขั้นที่จะยอมรับว่าทำเลขเป็น อ่านหนังสือออก

และเขียนหนังสือไครอยละ 33.00¹

สำหรับคุณวุฒิ ของครูที่สอนในระดับอนุบาล และประถมศึกษา จากข้อมูลปี พ.ศ. 2512² ปรากฏว่า ครูส่วนใหญ่มีคุณวุฒิต่ำ โดยเฉพาะในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และโรงเรียนราษฎร์ ครูประมาณร้อยละ 45 และร้อยละ 84 มีคุณวุฒิต่ำกว่าระดับประกาศนียบัตร ในโรงเรียนกรมสามัญศึกษาและโรงเรียนเทศบาลมีครูที่มีวุฒิต่ำกว่าประกาศนียบัตรประมาณร้อยละ 30 และร้อยละ 40 ตามลำดับ

และในปี พ.ศ. 2514³ ผลการเรียนของนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนทุกประเภท ปรากฏว่า ชั้นประถมศึกษาที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาที่ 7 มีนักเรียนทั้งสิ้น 5,743,652 คน เข้าสอบ 5,480,621 คน ปรากฏว่าสอบตก 534,494 คน คิดเป็นร้อยละ 9.75 มีนักเรียนขาดสอบ 109,101 คน และไม่มีสิทธิสอบ 153,930 คน คิดเป็นร้อยละ 1.90 และ 2.68 ตามลำดับ จึงมีจำนวนนักเรียนเข้าชั้นทั้งสิ้น 797,525 คน คิดเป็นร้อยละ 13.85

---

¹กรมสามัญศึกษา, รายงานการวิจัยสภาพการรู้หนังสือของผู้อยู่จบชั้นประถมศึกษาที่สี่ (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2512), หน้า 40.

²กระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 3 (2515-2519) (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา), หน้า 21.

³กรมสามัญศึกษา, รายงานประจำปี 2514 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2515), หน้า 134.

กองวางแผนการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้ทำการวิจัยพบว่า

1. เด็กตกหล่นไม่เรียนต่อมากที่สุด เมื่อจบชั้นประถมปีที่ 4 และ ม.ศ. 3
2. ประมาณ 80 % ของผู้ที่จบ ป. 4 ไม่ศึกษาต่อ
3. เด็กจบ ม.ศ. 3 แล้วประมาณครึ่งหนึ่งได้เรียนต่อในระดับ ม.ศ. 4 ส่วนอีกครึ่งหนึ่งต้องออกโรงเรียนไป
4. อัตราการตกหล่นของเด็กในชั้นมัธยมศึกษาสูงมาก เด็กที่เข้าเรียน ม.ศ. 1 ประมาณ 5 คน จะเรียนจบ ม.ศ. 5 เพียง 1 คน เท่านั้น

ในระดับอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีที่จะรับนักศึกษาใหม่ได้ประมาณ 35% ของผู้ที่สมัครสอบเท่านั้น อีก 65 % ไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษา เพราะสถานที่เรียนมีจำกัดตามสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ปัญหาเรื่องความสามารถในการผลิตของสถาบันการศึกษาชั้นอุดมศึกษาควรได้รับการปรับปรุงอย่างยิ่ง⁴

การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ก็มีปัญหาลดหลายประการ กล่าวคือ⁵

1. ในปีการศึกษา 2512 นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีนักเรียนสอบตกร้อยละ 38.86 นอกจากนั้นนักเรียนที่เรียนจบประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย ยังขาดความรู้และประสบการณ์ที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพได้
2. ปัญหาทางด้านหลักสูตร แบบเรียน คู่มือครู และอุปกรณ์การสอน หลักสูตรมัธยมศึกษาปัจจุบันได้พัฒนาไปหลายแบบ เช่น หลักสูตร ค.ม.ศ. 1, ค.ม.ศ. 2 และ ค.ม.ช มีวิชาใหม่ ๆ เปิดสอนมากมายหลายวิชา หลักสูตรแต่ละแบบ และแต่ละวิชา ก็ยังมีความแตกต่าง

⁴ วิจิตร ศรีสอาน , "สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการทางการศึกษาของประเทศไทย", ศูนย์ศึกษา, ปีที่ 16 ฉบับที่ 5 (พฤษภาคม, 2512), หน้า 13.

⁵ กระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาการศึกษามัธยมศึกษา 3 (2515-2519), เรื่องเดิม, หน้า 36.

กันมาก ทำให้ยากแก่การประสานงานและการจัดผลการเรียนการสอน เพื่อเปรียบเทียบ ความรู้ของกันและกัน นอกจากนั้นแล้วยังต้องเร่งผลิต แบบเรียน คู่มือครู และอุปกรณ์การ สอน ให้ทันกับการเปิดสอนอีกด้วย

3. ขาดแคลนครูที่มีวุฒิ การขาดแคลนครูวิชาเฉพาะก็เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนการสอนต่ำลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในต่างจังหวัดยัง ขาดแคลนครูสอนวิชาเฉพาะบางวิชา เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ศิลปปฏิบัติ และยังมี ขาดแคลนครูที่มีวุฒิอยู่อีกมาก

จากผลของการวิจัย และปัญหาทางด้านการศึกษาที่กล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาของประเทศไทยนั้นยังอยู่ในสภาพที่ไม่น่าพึงพอใจ สาเหตุหนึ่งทำให้การ ศึกษายังมีปัญหาในเรื่องประสิทธิผล และประสิทธิภาพเช่นนี้ น่าจะมาจากความบกพร่องของ การนิเทศการศึกษา เมื่อพิจารณาถึงงานทางด้านการนิเทศการศึกษาของประเทศไทยใน ปัจจุบันนี้ คู่ออกจะซับซ้อนและสับสน เกรียง เอี่ยมสกุล ได้กล่าวถึงเรื่องของศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาไว้ว่า

...เรื่องของศึกษานิเทศก์เวลานี้กลายเป็นเรื่องที่มีปัญหา เป็นตัวปัญหา ศึกษา- นิเทศก์เป็นบุคคลที่มีปัญหา เพราะฉะนั้นแทนที่การสร้างศึกษานิเทศก์จะเป็นการช่วย กรมแก้ปัญหาหรือ เป็นคนที่คอยแก้ปัญหาของกรมในส่วนภูมิภาคศึกษานิเทศก์กลับ กลายเป็นคนที่กรมจะต้องแก้ปัญหาที่ซับซ้อนกันหนักยิ่งขึ้น...⁶

ในเรื่องเดียวกันนี้ ฉวีวรรณ มหาพิภัก์ สรุปถึงข้อขัดแย้งในการนิเทศการศึกษา
ว่า

⁶ เกรียง เอี่ยมสกุล, "ฐานะและหน้าที่ของศึกษานิเทศก์; คู่มือนิเทศการศึกษา 2508 (พระนคร : แผนกการพิมพ์วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2511), หน้า 2.

...ปัจจุบันงานในหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ที่ได้รับมอบหมายมีขอบข่ายกว้างขวางมาก จนทำให้ศึกษานิเทศก์ไม่แน่ใจว่างานที่กระทำไปนั้นมีคุณภาพ และตรงตามเป้าหมายของการนิเทศการศึกษาตามที่ทางกรมสามัญศึกษาได้กำหนด และจัดอันค้ำความสำคัญไว้หรือไม่....?

จากความซับซ้อนและสับสนดังกล่าวแล้ว การนิเทศการศึกษาซึ่งเป็นงานคู่ขนานกับงานด้านการบริหารการศึกษา จึงน่าจะซับซ้อนและสับสนเพิ่มขึ้นจากการที่การจัดการศึกษาดกอยู่ในความรับผิดชอบของหลายฝ่าย ทั้งกระทรวงศึกษาธิการ เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักนายกรัฐมนตรี เพราะการบริหารการศึกษาที่ตกอยู่ในความรับผิดชอบของหลายฝ่ายนี้ น่าจะเป็นอุปสรรคต่อการนิเทศการศึกษาที่จะให้สอดคล้องกับนโยบายส่วนรวม โดยอาศัยแผนพัฒนาการศึกษาเป็นแนวทาง จากสภาพการณ์เช่นนี้เองที่เป็นแรงกระตุ้น ทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงพัฒนาการของการนิเทศการศึกษาในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาสิ่งต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. เพื่อประมวลข้อมูลเกี่ยวกับวิวัฒนาการทางด้านการนิเทศการศึกษาในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ความเป็นมาของการจัดการนิเทศการศึกษา
3. เพื่อเปรียบเทียบระบบการนิเทศการศึกษาไทยในยุคต่าง ๆ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการนิเทศการศึกษา เพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและหาทางพัฒนาระบบการนิเทศการศึกษาในประเทศไทย

7 ฉวีวรรณ มหาทัฬห, "ผลงานการสำรวจการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัด", คู่มือนิเทศการศึกษา 2503 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2509), หน้า 105-106.

2. ผลของการวิจัย จะเป็นเอกสารประกอบการค้นคว้า สำหรับนิสิตนักศึกษา ทางคานการนิเทศการศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

สำหรับการวิจัย เรื่องพัฒนาการของคานการนิเทศการศึกษาในประเทศไทยนี้จะทำการศึกษาค้นคว้า เฉพาะในเรื่องเหล่านี้ คือ

1. ความเป็นมาของคานการนิเทศการศึกษาในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยที่เริ่มจัดตั้งโรงเรียนแผนปัจจุบัน ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2414) จนถึงปี พ.ศ. 2493 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาก่อนที่จะมีระบบคานการนิเทศการศึกษาที่แท้จริง
2. ความเป็นมาของคานการนิเทศการศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ. 2494 ถึง พ.ศ. 2515 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่มีระบบและหน่วยงานรับผิดชอบทางคานการนิเทศการศึกษา
3. ตามข้อ 1. และ 2. นั้น จะศึกษาค้นคว้าเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้อง นโยบายในการจัดคานการนิเทศการศึกษา การจัดองค์การการบริหารในคานการนิเทศการศึกษา การบริหารงานบุคคล สำหรับการบริหารงานบุคคลนั้น จะศึกษาในเรื่องการคัดเลือกผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศการศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนาผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศการศึกษา ซึ่งกล่าวเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับศึกษานิเทศก์เท่านั้น

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

การจัดองค์การการบริหารในคานการนิเทศการศึกษา หมายถึง หน่วยงานที่รับผิดชอบในการนิเทศการศึกษา ความสัมพันธ์อำนาจหน้าที่ และสถานะทางกฎหมายของแต่ละหน่วยงาน

การบริหารงานบุคคล	หมายถึง	ตำแหน่งงานการคัดเลือกผู้ทำหน้าที่ในเทศ การศึกษา การควบคุมตัวบุคคลและการดำเนิน งานตลอดจนการพัฒนาผู้ทำหน้าที่ในเทศการ ศึกษา
การพัฒนาผู้เทศการศึกษา	หมายถึง	การให้ความรู้เกี่ยวกับวิชาการนิเทศการ ศึกษา แก่ผู้กำลังทำหน้าที่ทางคานการนิเทศ การศึกษา เพื่อเพิ่มสมรรถภาพในการปฏิบัติ งาน โดยการจัดให้มีการประชุมอบรม สัมมนา และการให้ศึกษาต่อ

ผลงานคานการเขียน และงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

1. ผลงานคานการเขียนที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของกรนิเทศการศึกษา นักการศึกษาได้ให้ความหมายของกรนิเทศ
การศึกษาไว้หลายลักษณะกล่าวคือ

Good ได้ให้ความหมายของกรนิเทศการศึกษาว่า "กรนิเทศการศึกษา
(Supervision) หมายถึงความพยายามทุกชนิดของเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาที่ได้รับมอบ
หมายให้ทำหน้าที่ในเทศการศึกษาในการแนะนำครู หรือและผู้อื่นที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการ
ศึกษา ใหญ่วิธีปรับปรุงการสอน หรือการให้การศึกษา กรนิเทศการศึกษาช่วยให้เกิดความ
งอกงามในวิชาชีพทางการศึกษา (professional growth) ช่วยพัฒนาครู (development
of teachers) ช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา (Selection
and revision of educational objectives) ช่วยเลือกและปรับปรุงเนื้อหา
ของการสอน (material of instruction) ช่วยเลือกและปรับปรุงวิธีสอน (methods
of teaching) และช่วยเลือกและปรับปรุงการประเมินผลการสอน (evaluation of
instruction)"⁸

⁸ ภิญโญ สาร, หลักการบริหารการศึกษา (พระนคร : วัฒนาพานิช, 2514),
หน้า 387.

Burton และ Brueckner กล่าวว่า "การนิเทศการศึกษาคือเทคนิคของผู้เชี่ยวชาญในอันที่จะให้บริการเกี่ยวกับการปรับปรุง การเรียนการสอน โดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่าย ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม และพัฒนาการแก่เด็ก"⁹

Wiles ให้ความหมายไว้ว่า "การนิเทศการศึกษาคือ การช่วยเหลือให้สภาพการเรียน การสอน พัฒนาไปในแนวทางที่ดี"¹⁰

การนิเทศการศึกษา ประชุมสุข อาชาวาร์ุง กล่าวว่า

...การนิเทศการศึกษา หมายถึง การรวมคำกริยาเข้าด้วยกันคือ ช่วย + ให้ คำปรึกษา + ฝึกฝน + เตรียมงาน + ความคุม + ให้บริการ + สนับสนุน + ช่วยทางวิชาการ + รวบรวมนิคชอบ + นำ + ประสานงาน + จัดการ¹¹

สาย ภาณุรัตน์ ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า "การนิเทศการศึกษาคือ ความพยายามอย่างหนึ่งในหลาย ๆ อย่างที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษาที่มีคุณภาพทั้งคานการเรียนและการสอน"¹²

⁹William H. Burton, and Leo Brueckner, Supervision : A Social Processes (New York : Appleton-Century Company, 1955), p.11.

¹⁰Kimball Wiles, Supervision for Better Schools (New York : Prentice-Mall, Inc., 1952), p.8.

¹¹ประชุมสุข อาชาวาร์ุง, "ปรัชญาอันเป็นรากฐานของการนิเทศการศึกษา," เอกสารคำบรรยายการประถมนิเทศศึกษานิเทศก์ใหม่ 2505 (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2506) หน้า 34.

¹²สาย ภาณุรัตน์, "การนิเทศการศึกษาคืออะไร," คู่มือนิเทศการศึกษา 2508 (พระนคร: แผนกการพิมพ์วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2511), หน้า 11.

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาที่กล่าวแล้ว จะเห็นว่า การนิเทศการศึกษา คือ ความพยายามของผู้ที่รับผิดชอบงานด้านการศึกษาทุกฝ่าย ที่จะปรับปรุง และพัฒนาการเรียน การสอนให้มีคุณภาพ เพื่อก่อให้เกิดความเจริญของงาน และพัฒนาการแก่ทั้งผู้สอนและผู้เรียน

วิวัฒนาการของการนิเทศการศึกษาในสหรัฐอเมริกา

Monroe¹³ ได้รวบรวมเกี่ยวกับวิวัฒนาการของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า การนิเทศการศึกษาเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก ในต้นศตวรรษที่ 17 ที่รัฐ New England ในสหรัฐอเมริกา ในฐานะเจ้าหน้าที่เพื่อทำการคัดเลือกครูที่จะส่งไปทำการสอนในโรงเรียนต่าง ๆ ต่อมาในปี ค.ศ. 1709 รัฐ Boston ได้จัดตั้งคณะกรรมการของประชาชนขึ้น เพื่อให้ทำหน้าที่ตรวจเยี่ยม และสังเกตการณ์ในโรงเรียนเกี่ยวกับ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์การศึกษา และทำการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในระยะหลังได้มีการจ้างครูให้ทำหน้าที่ตรวจโรงเรียน และปฐมนิเทศครูใหม่ เพราะคณะกรรมการพบว่า เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน หรือครูใหญ่ส่วนมากกำหนดให้ครูสอนไปตามความต้องการของตน โดยไม่คำนึงถึง จุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ใดวางไว้

ในปี ค.ศ. 1837 ที่เมือง Buffalo และ Louisville ได้มีการจัดตั้งศูนย์การศึกษาขึ้น เพื่อให้ทำหน้าที่ควบคุมการบริหาร และกิจกรรมทั้งหมดของโรงเรียน โดยให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในด้านการปฏิบัติงานของครู และงานประจำในสำนักงาน เรียกว่า ศึกษาธิการ (Superintendent) หรือผู้ตรวจการโรงเรียน ซึ่งการจัดและการบริหาร การศึกษาในรูปแบบนี้ได้เป็นที่นิยมแพร่หลายในวงการการศึกษา

แต่ในปี ค.ศ. 1870 ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาใหม่ โดยบรรจุ วิชาการใหม่ๆ เช่น วิชาดนตรี ศิลปศึกษา คหกรรมศาสตร์ และพลศึกษา จึงเป็นเหตุให้ ศึกษาธิการไม่สามารถให้คำแนะนำวิธีสอนวิชาใหม่ ๆ เหล่านี้แก่ครูได้ จึงต้องจ้างผู้เชี่ยวชาญ พิเศษในสาขาวิชานั้น ๆ มาช่วยเหลือ ดังนั้นจึงมีศึกษานิเทศก์ในลักษณะของผู้เชี่ยวชาญ

¹³Walter S. Monroe, Encyclopedia of Educational Research (New York : The Macmillan Company, 1952), pp. 1371-1372.

ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ได้แพร่หลายไปในวงการศึกษารวมทั่วโลกจนปัจจุบันนี้

การวิวัฒนาการของการนิเทศการศึกษา Spears¹⁴ ได้แบ่งออกเป็น 4 สมัยด้วยกันคือ

1. การนิเทศการศึกษาในลักษณะที่เป็นการตรวจและควบคุมโรงเรียน โดยคณะกรรมการโรงเรียน (ค.ศ. 1700 เศษ)

การศึกษาของสหรัฐอเมริกา ท้องถิ่นจะเป็นผู้เลือกประชาชนคณะหนึ่งขึ้นเป็นตัวแทนของตน เพื่อให้ควบคุมโรงเรียน ซึ่งผู้แทนคณะนี้ต่อมาได้กลายเป็นสภาการศึกษา (Board of Education) ของท้องถิ่นในปัจจุบันในครั้งนั้นผู้แทนของประชาชนมีหน้าที่ตรวจตราโรงเรียนส่วนใหญ่จะเป็น เรื่องของการตรวจควบคุมโดยทั่วไป เช่น อาคาร สถานที่ การมาทำงานของครู แต่ไม่ได้ดูว่าการสอนของครูดีหรือไม่ มีปัญหาอย่างไร ทั้งนี้เพราะเขาไม่มีความรู้พอ การนิเทศการศึกษาในระยะนี้จึงเป็นการตรวจและควบคุม

2. การนิเทศการศึกษาในลักษณะที่เป็นการตรวจและควบคุมโรงเรียนโดยศึกษากร (ค.ศ. 1800 เศษ)

คณะกรรมการโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยประชาชนของท้องถิ่น เห็นว่าการศึกษาเป็นเรื่องเทคนิค ต้องใช้ผู้รู้หรือผู้ชำนาญจัดการ จึงเกิดมีศึกษาธิการ (Superintendent) ขึ้น โดยมีหน้าที่เป็นผู้บริหารการศึกษาแทนคณะกรรมการโรงเรียน ควบคุมการศึกษาทั้งหมดภายในเขตของตน การนิเทศการศึกษาแทนที่คณะกรรมการโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยประชาชนไปตรวจโรงเรียน ก็กลายเป็นศึกษาธิการไปทำการตรวจ และควบคุมแทน ในระยะนี้การนิเทศศึกษาก็ยังคงเป็นการตรวจและควบคุมอยู่

3. การนิเทศการศึกษาโดยครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์ที่มีความชำนาญในทางใดทางหนึ่งโดยเฉพาะ (ค.ศ. 1875-1900)

¹⁴ Harold Spears, Improving the Supervision of Instruction (New York : Prentice-Hall, Inc., 1954), pp. 36-96.

ในระยะนี้การนิเทศการศึกษามุ่งถึงการสอนของครูเป็นสำคัญ ศึกษานิเทศการไม่มีโอกาสที่จะทำได้ ดังนั้นจึงได้จัดหาบุคคลมาช่วยเหลือ เพื่อที่จะทำการนิเทศการสอนของครู คือครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์ซึ่งเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ ก็ได้จัดตั้งขึ้นมา เพื่อให้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาโดยเฉพาะ

4. การนิเทศสมัยปัจจุบัน

การนิเทศการศึกษาในระยะนี้เป็นการฝึกอบรม ประชุมสัมมนาเพื่อร่วมกันศึกษาปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่ ศึกษานิเทศก์ ครู ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไป

Lucio และ McNeil¹⁵ ได้ศึกษาถึงวิวัฒนาการของการนิเทศการศึกษาในสหรัฐอเมริกา และได้แบ่งวิวัฒนาการของการนิเทศการศึกษาเป็น 5 ระยะเวลาคือ

ระยะที่ 1 ก่อนปี ค.ศ. 1900 การนิเทศการศึกษาในระยะนี้เป็นการตรวจตราของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นการตรวจทั่ว ๆ ไป เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูว่า ได้ปฏิบัติงานตามคำสั่ง และได้ผลเพียงไร โดยถือว่าครูเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลของผู้บริหาร

ระยะที่ 2 ในปลายศตวรรษ 19 และ ต้นศตวรรษที่ 20 การนิเทศการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไป ได้มีการจัดตั้งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ ให้เป็นผู้นิเทศการศึกษา ทั้งนี้เพราะการศึกษาเจริญขึ้น มีวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผู้บริหารการศึกษาไม่สามารถที่จะตรวจสอบการปฏิบัติงานของครูได้ เพราะขาดความรู้ทางด้านวิชาการ จึงได้มอบอำนาจให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชาหรือ ศึกษานิเทศก์เป็นผู้ปฏิบัติงานแทน ฉะนั้นการนิเทศการศึกษาในระยะนี้ก็ยังเป็นเพียงการส่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชาไปดูแลงานแทนผู้บริหารการศึกษาเท่านั้น

¹⁵William M. Lucio, and John D. McNeil, Supervision : A Synthesis of Thought and Action (New York : McGraw-Hill Book Company, Inc., 1962), pp. 3-12.

ระยะที่ 3 ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1920 ถึงปี ค.ศ. 1930 การนิเทศการศึกษา ได้เปลี่ยนแปลงไปโดยยึดหลักวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ เพราะการวิจัยทางการศึกษาได้ก้าวหน้ามาก มีทฤษฎีทางการศึกษาใหม่ ๆ เกิดขึ้น และการวัดผลการศึกษาก็เปลี่ยนแปลงไป จึงได้นำเอาสิ่งที่ค้นพบใหม่ ๆ มาประยุกต์ให้ครูใช้ในห้องเรียน ผู้ทำหน้าที่นี้เทศการศึกษา จึงมีหน้าที่ออกไปวิจัยและประเมินผลการปฏิบัติงานของครูว่าได้ดำเนินงานไปตามกฎเกณฑ์ และทฤษฎีต่าง ๆ ได้เพียงใด และยังมีหน้าที่วิจัยเพื่อหากฎเกณฑ์หรือ ทฤษฎีใหม่ ๆ มาแนะนำให้ครูปฏิบัติ

ระยะที่ 4 ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1930 ถึงปี ค.ศ. 1940 การนิเทศการศึกษาเริ่มมองเห็นความสำคัญของมนุษยสัมพันธ์ ความแตกต่างของสังคม และบุคคล จึงให้ครูได้มีส่วนร่วม มีเสรีภาพที่จะคิดและเป็นตัวของตัวเอง แบบประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาจึงเป็นงานที่เริ่มยอมรับฟังความคิดเห็นของครู และเสนอแนะความคิดเห็นเพื่อให้ครูนำไปคิดและตัดสินใจด้วยตนเองในการปฏิบัติงานอย่างเสรี

ระยะที่ 5 การนิเทศการศึกษาในยุคปัจจุบัน การนิเทศกลายเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผล และสติปัญญาในการปฏิบัติงาน มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย วางแผนงานอย่างแจ่มชัดและเหมาะสม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเรียนการสอน โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย และหลายสาขาวิชาชีพ ด้วยวิธีการร่วมกันคิด และร่วมกันดำเนินงาน เพื่อให้การศึกษาเจริญก้าวหน้าไปตามเป้าหมาย ของการศึกษาที่วางไว้

จะเห็นว่าการนิเทศการศึกษาได้วิวัฒนาการมาในรูปแบบที่แตกต่างกันในแต่ละยุค
willaim H. Burton ได้เปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างของการนิเทศการศึกษาแบบเก่ากับแบบปัจจุบันไว้ดังนี้

การนิเทศการศึกษาแบบเก่า

1. เป็นการตรวจตรา ควบคุม
2. เพ่งเล็งที่ตัวครู และการสอนของครู

การนิเทศการศึกษาแบบใหม่

1. เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา
2. เน้นที่วัตถุประสงค์ วัสดุ อุปกรณ์ วิธีสอน ครู และนักเรียนตลอดจนสิ่งแวดล้อม

การนิเทศการศึกษาแบบเก่า

3. ใ้การไปเยี่ยมชมและประชุม
4. มีแผนการไม่แน่นอนชัดเจน
5. ใช้วิธีบังคับ และใช้อำนาจ
6. ส่วนมากมักทำคนเดียว

การนิเทศการศึกษาแบบใหม่

3. ใ้หลายวิธี
4. มีแผนการแน่นอนชัดเจนว่าจะทำอะไร
5. ใช้วิธีศึกษาปัญหาาร่วมกันร่วมมือกัน
6. ทำกันหลาย ๆ คน¹⁶

สำหรับแนวโน้มของการนิเทศการศึกษาในปัจจุบันนี้ Lucil และ McNeil ได้ให้ทรรศนะไว้ 5 ประการ คือ

1. การนิเทศการศึกษาคำนึงถึงนโยบายการศึกษาระดับชาติ โดยมุ่งหมายที่จะให้การศึกษามีความสัมพันธ์กับแผนพัฒนาต่าง ๆ
2. การนิเทศการศึกษามุ่งที่จะให้วัตถุประสงค์ของการศึกษา และวัตถุประสงค์ของการสอนวิชาต่าง ๆ มีการนำมาปฏิบัติกันอย่างจริงจัง
3. การนิเทศการศึกษาเริ่มลงเลใจในวิธีการแบบประชาธิปไตยที่ปล่อยให้ครูมีเสรีภาพอย่างกว้างขวางในการสอนตามอำเภอใจ จะฟังคำแนะนำของศึกษานิเทศก์หรือไม่ก็ได้ตามใจชอบ เพราะฝ่ายบริหารการศึกษาจำเป็นต้องบริหารการศึกษาให้บังเกิดผลตามแผนพัฒนาระดับชาติ ครูก็จำเป็นต้องนำไปปฏิบัติ ศึกษานิเทศก์ก็จำเป็นต้องดูแลใกล้ชิด คำแนะนำของศึกษานิเทศก์นั้นครูจำเป็นต้องรับฟังและปฏิบัติตามศึกษานิเทศก์ก็เริ่มมีอำนาจมากขึ้น และเริ่มกลายเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีอำนาจตรวจตราโรงเรียน
4. นักวิชาการผู้วางแผนการศึกษา และผู้บริหารการศึกษากำลังพยายามเสนอแนวความคิดใหม่ ๆ ซึ่งได้มาจากการวิจัย และการศึกษาในด้านวิชาการอย่างรอบคอบ

¹⁶นางฉัตรชัย สุมาวงศ์ และคณะ, เอกสารประกอบการเรียนการนิเทศการศึกษา (พระนคร : โรงพิมพ์ส่งเสริมอาชีพ) 2508, หน้า 6.

ให้โรงเรียนนำไปปฏิบัติ ศึกษานิเทศก์จึงมีหน้าที่ประชุมกันจัดทำหลักสูตร และจัดทำแบบเรียน เพื่อหาทางให้แนวความคิดใหม่ ๆ มีโอกาสนำไปใช้ได้จริงในโรงเรียน ศึกษานิเทศก์จึงมีหน้าที่ใหม่เพิ่มขึ้น คือ การจัดทำหลักสูตร แบบเรียน

5. แนวโน้มทั้ง 4 ประการดังกล่าวแล้วทำให้การนิเทศการศึกษาก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ ซึ่งเป็นยุคที่ศึกษานิเทศก์ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการศึกษา และการค้นคว้าหาแนวทางให้ความรู้ควยวิธีการ และอุปกรณ์ใหม่ ๆ เช่น หลักสูตรใหม่ และแบบเรียนใหม่ การนิเทศการศึกษาจึงเกี่ยวข้องกับการวางแผน และการปฏิบัติกรตามแผนด้วยอีกอย่างหนึ่ง¹⁷

วัตถุประสงค์และหลักการของการนิเทศการศึกษา

จากวิวัฒนาการของการนิเทศการศึกษาที่กล่าวแล้วจะเห็นว่าการนิเทศการศึกษานั้นเริ่มจากการตรวจ และควบคุมโดยคณะกรรมการจัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยประชาชนในท้องถิ่น ผู้บริหารการศึกษา จนกระทั่งได้พัฒนาเป็นการนิเทศการศึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะคือ ศึกษานิเทศก์และการปฏิบัติงานก็เปลี่ยนจากการตรวจ ควบคุมเพื่อจับผิด มาเป็นการช่วยเหลือร่วมมือกันระหว่างบุคคลหลายฝ่าย และการแนะนำโดยมุ่งพัฒนาการเรียนการสอนเป็นสำคัญ

สาย ภาณุรัตน์¹⁸ กล่าวว่าการนิเทศการศึกษามีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ช่วยให้ครูเห็นและเข้าใจองแท้ในวัตถุประสงค์ของการศึกษา และหน้าที่ โดยเฉพาะของโรงเรียนที่จะดำเนินไปสู่วัตถุประสงค์ของการศึกษานั้น

¹⁷ วิทยุ โสธร, เรื่องเดิม, หน้า 390-391.

¹⁸ สาย ภาณุรัตน์, "การนิเทศการศึกษา"; คู่มือนิเทศการศึกษา 2508 (พระนคร: แผนกการพิมพ์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2511), หน้า 29-40.

2. ช่วยให้การครูได้เห็นและเข้าใจในความต้องการของเยาวชน และปัญหาต่างๆ ของเยาวชน พร้อมทั้งช่วยจัดสนองความต้องการของเยาวชนอย่างดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ตลอดจนช่วยแก้ไข และป้องกันปัญหาอันจะพึงมีต่อเยาวชน
3. ช่วยสร้างครูให้มีลักษณะแห่งความเป็นผู้นำ แบบประชาธิปไตย
4. ช่วยเสริมขวัญของคณะครูให้อยู่ในสภาพที่ดี เข้มแข็ง และรวมหมู่คณะให้เป็นที่ม ปฏิบัติงานร่วมกันควยกกำลังสติปัญญา เพื่อให้บรรลุสู่จุดประสงค์อันเดียวกัน
5. ช่วยพิจารณาความเหมาะสมของงานใหญ่ๆ ที่ตรงกับความสามารถของครูแต่ละคน และมอบหมายงานนั้นให้ครูแต่ละคน แล้วช่วยประคับประคองให้ครูผู้นั้นใช้ความสามารถของตนปฏิบัติงานนั้นให้ก้าวหน้า
6. ช่วยครูให้พัฒนาการสอนของตน โดยให้รู้จักใช้ความสามารถที่มีอยู่ ทำการปรับปรุงการสอนของตนเองด้วยตนเอง
7. ช่วยฝึกครูใหม่ให้เข้าใจงานในโรงเรียนและงานของอาชีพครู
8. ช่วยประเมินผลงานของครูโดยอาศัยความเจริญของงานของเด็ก ไปตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้
9. ช่วยให้การรู้จักคนหาจุดลำบากในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน และช่วยครูวางแผนการสอนให้เหมาะสมเพื่อแก้ไข
10. ช่วยยับยั้งปัญหาต่างๆ ของโรงเรียน ที่โรงเรียนไม่สามารถจะแก้ไขได้ โดยลำพัง เสนอขอความคิดเห็น และขอเสนอแนะที่จะแก้ไขให้หลุดวงไปจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร และจากประชาชนในท้องถิ่น
11. ช่วยในค่านประชาสัมพันธ์ บอกเล่าและชี้แจงให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบถึงความเคลื่อนไหวของการศึกษา ที่โรงเรียนในท้องถิ่นได้ดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ และให้ความร่วมมือช่วยเหลือ
12. ช่วยป้องกันครูให้พ้นจากการถูกใช้งานจนเกินขอบเขต และช่วยป้องกันครูจากการถูกตำหนิติเตียน หรือถูกกล่าวโทษอย่างไม่เป็นธรรม

จากวัตถุประสงค์ของการนิเทศการศึกษาที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่าเป็นการช่วยเหลือครูเสีย เป็นส่วนมาก แต่ในการนิเทศการศึกษานั้นมีหลักที่จะต้องยึดถือปฏิบัติ สาย. ภาณุรัตน์ ได้กล่าวไว้ว่า

การศึกษา การทำให้เขาเจริญเติบโตพึ่งตัวเองได้ แล้วนำผู้ที่พึ่งตัวเองไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่สังคมต่อไป ฉะนั้นเมื่อทำการนิเทศแล้ว และเห็นว่าเขาพึ่งตัวเองได้ เขาเจริญเติบโตได้ เราก็คงหนีเทศ เราไปนิเทศที่อื่นต่อไป จึงมักมีคำกล่าววว่า นิเทศเพื่อการไม่นิเทศ 19

กอ สวัสดิ์พิพาณิชย์ กล่าวถึงหลักของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า
 ...ศึกษานิเทศก์ไม่ควรตั้งตัวเป็นผู้เชี่ยวชาญ แต่ควรมุ่งเขาช่วยใหญ่ทำงานอยู่แล้วทำงานให้โดยลดยิ่งขึ้น ช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นโดยไม่จับผิด ศึกษา
 นิเทศก์ในแง่ใหม่ไม่ใช่ผู้ไปบอก แต่คำนึงว่าจะทำอย่างไร จึงจะให้บุคคลในท้องถิ่น
 สำนึกในความต้องการของตนเองว่า

1. ควรปรับปรุงการสอนการเรียน
2. จะปรับปรุงทางไหนบ้าง
3. จะตั้งวิทยากรที่ไหน

เมื่อไรมีผู้ขอความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์ เมื่อนั้นการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์
 จะเป็นไปได้โดยยั้งดี.... 20

ในเรื่องของการนิเทศการศึกษานี้ สมาน แสงมลิ กล่าววว่า
 ...การที่เราจะไปนิเทศนั้น เราน่าจะรูสภาพของโรงเรียน ระดับความรู้ของครู
 แล้วเริ่มตนจากจุดที่เขาถนัดก่อน ที่เขามีความมั่นใจว่าเขาทำได้ เราก็คงเสริมไป
 จากจุดนั้น เราจะหวังว่าโรงเรียนที่อยู่ในระดับหนึ่งจะยกไปอีกระดับหนึ่งทุกโรง-
 เรียนเหมือนกัน เท่ากันนั้นคงไม่ได้ แต่คงค่อย ๆ ยกขึ้นไป การเริ่มจากงานที่

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 27.

²⁰ กอ สวัสดิ์พิพาณิชย์, "ประสิทธิภาพของการนิเทศการศึกษา"; การประณนิเทศ
ศึกษานิเทศก์ใหม่ 2505 (พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอักษรเจริญทัศน์, 2506), หน้า 73.

เขาทำได้แล้วเกิดความสำเร็จจะทำให้เกิดความมั่นใจ และอยากที่จะทำงานชิ้นอื่น ๆ ต่อไป....²¹

Eye²² กล่าวว่า บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานนิเทศการศึกษาจะต้องยึดหลักสำคัญ 3 ประการคือ

1. เคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
2. ให้เข้าใจหน้าที่ของแต่ละบุคคลให้แน่นอนและชัดเจน
3. การมอบหมายหน้าที่ หรือแบ่งงานให้แก่มุคคคนอื่นจะต้องคำนึงถึงความพอใจของแต่ละบุคคล

Adam และ Dickey²³ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักสำคัญของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า

1. ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาประการแรก ได้แก่การช่วยให้ครูเป็นผู้รู้จักคิดค้นหาวิธีการทำงานด้วยตนเอง มีความสามารถในการนำตนเอง และตัดสินใจปัญหาของตนเองได้
2. การนิเทศการศึกษาเป็นการช่วยให้ครูรู้จักแยกแยะและวิเคราะห์ปัญหาของตนเอง
3. การนิเทศการศึกษาจะต้องช่วยให้ครูรู้สึกมั่นคง และมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะปฏิบัติงาน และแก้ไขปัญหายุ่งยากต่าง ๆ ได้

²¹สมาน แสงมณี, "การนิเทศการศึกษาให้เหมาะสมกับระดับของโรงเรียน; รายงานการประชุมทางวิชาการครั้งที่ 2 พ.ศ. 2513 การศึกษา 5 (เอกสารอัครดำเนิน), หน้า 29.

²²Glan G. Eye, and others, Supervision of Instruction (New York : Harper and Row Publishers, 1971), p. 52.

²³Harold P. Adams, and Frank G. Dickey, Basic Principles of Supervision (New York : American Book Company, 1953) pp.22-23.

4. การนิเทศการศึกษาจะต้องช่วยให้ครูมีความคุ้นเคย กับแหล่งวิทยากร และสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้
5. การนิเทศการศึกษาจะต้องช่วยเผยแพร่ให้ชุมชนทราบถึงแผนการศึกษาของโรงเรียน เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วม และสนับสนุนการศึกษา
6. การนิเทศการศึกษา จะต้องช่วยให้ครูเข้าใจถึงปรัชญาการศึกษาที่ถูกต้อง จากวัตถุประสงค์ และหลักการของการนิเทศการศึกษาคงที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่ากรนิเทศการศึกษา จะต้องมึลักษณะดังนี้
  1. การนิเทศการศึกษาจะต้องเป็นการ เสริมสร้าง และสร้างสรรค์
  2. การนิเทศการศึกษาจะต้องยึดหลักประชาธิปไตย
  3. การนิเทศการศึกษา จะต้องมึเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การคิดค้นหาวิธีการที่จะช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามความมุ่งหมายของการศึกษา
  4. การนิเทศการศึกษา จะต้องส่งเสริมความเจริญขององกวมความก้าวหน้า และพัฒนาการของครู โดยเฉพาะในด้านความถนัดของแต่ละบุคคล
  5. การนิเทศการศึกษาจะต้อง เริ่มต้นจากสภาพการณที่ก่าลัง เติญญอยู่ในปัจจุบัน
  6. การนิเทศการศึกษาจะต้อง เริ่มจากสิ่งทีครุสนใจ และเป็นปัญหากอน
  7. การนิเทศการศึกษาคควร เป็นการปรับปรุงส่งเสริมความสามารถ ทศนคติ และขอคึกเห็นของครุใหญ่กตอง
  8. การนิเทศการศึกษาคควร เป็นไปอย่างง่าย ๆ แต่มึงเกิดผล
  9. การนิเทศการศึกษาคควร มึจุดมุ่งหมายทีแน่นอนและสามารถประเมินผลได้
  10. การนิเทศการศึกษาคควรส่งเสริมให้ครุรู้จักใช้แหล่งวิทยากรให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุค

การนิเทศการศึกษามึวัตถุประสงค์ และหลักการที่มึงเพื่อพัฒนาการเรียนและการสอนเป็นหลักสำคัญ ฉะนั้นผู้ทีทำหน้าที่นิเทศการศึกษาคือ คึกษานิเทศก จะต้องมีหลักการ วัตถุประสงค์และกำหนดหน้าที่เพื่อปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย.

ความคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์

Harris²⁴ ได้กำหนดงานหลักที่สำคัญอย่างกว้าง ๆ ของการนิเทศการศึกษาไว้เป็น 10 ประการคือ

1. งานเกี่ยวกับค่านพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเกี่ยวกับการวางโครงสร้างหลักสูตร ทำประมวลการสอน โครงการศึกษา โดยกำหนดตัวผู้สอนวัน เวลา สถานที่ และวางแบบวิธีการสอน ตลอดจนการสรุابعณฑ์มาตรฐานและบรรจุหน่วยวิชาต่าง ๆ ลงในการสอน
2. การจัดระบบการสอน โดยจัดนำหลักสูตรที่วางไว้มาใช้จัดกลุ่มนักเรียน และจัดวางตารางการสอน
3. การคัดเลือกครูผู้สอน โดยเลือกสรรมาให้เหมาะกับงานมีการค้นหา สอบคัดเลือกและเก็บรักษาทะเบียนเกี่ยวกับตัวบุคคลากร
4. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ออกแบบและจัดเตรียมบริบทให้ ความสะดวกและเหมาะสมกับผู้สอน รวมถึงการจัดวางแผนอาคารเรียนที่ถูกต้อง และมีเครื่อง แสดงบอกถึงบริบททางการศึกษาให้หยิบใช้ได้ง่าย
5. จัดหาวัสดุอุปกรณ์การสอนตรวจและคัดเลือกวัสดุและอุปกรณ์การสอนที่จะ นำมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการสอน
6. จัดอบรมครูประจำการ โดยจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ครูก้าวหน้าและมี ประสิทธิภาพทางคานวิชาการยิ่งขึ้น
7. จัดปฐมนิเทศสมาชิกใหม่ ให้รู้และเข้าใจในสิ่งที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน เพื่อลดอุปสรรคและให้ทำงานได้ผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น
8. จัดบริการคานอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายหลักของการสอนของโรงเรียน การวางนโยบาย และการสร้างความสัมพันธ์กันในการทำงานเพื่อให้ความสะดวกและไม่กีด ขวางการสอน และบริการคานต่าง ๆ ให้ครูได้ใช้สมรรถภาพได้เต็มที่

²⁴ Ben M. Harris, Supervisory Behavior in Education (Englewood Clifts, N.J. : Prentice-Hall Inc., 1963), pp.13-14.

9. สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการสอน ประกอบด้วย การแจ้งข่าว ความเคลื่อนไหวทางการศึกษาให้ชุมชนทราบ แสวงหาความช่วยเหลือจากชุมชน และหลีกเลี่ยงอิทธิพลที่ไม่เหมาะสมของชุมชนที่จะมาขัดขวางการสอน

10. การประเมินผล มีการวางแผนประเมินผลจัดและดำเนินกิจกรรมการประเมินผลการศึกษาในทุกแง่ที่จะมีผลโดยตรงต่อการสอน

Gwynn²⁵ ได้รวบรวมหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ ตามแนวความคิดของ E.P. Cubberley (1916), C.A. Wagner (1921), W.H. Burton (1922) และ C.E. Scott (1924), ซึ่งสรุปได้ว่าศึกษานิเทศก์มีหน้าที่ ในการเป็นผู้นำและช่วยเหลือครู ทำโครงการสอนแนะนำและเป็นที่ปรึกษาประเมินผลการสอน ส่งเสริมความคิดริเริ่มของแต่ละบุคคล รายงานเกี่ยวกับความชำนาญพิเศษ และความสำเร็จของครู ปรับปรุงการสอน เยี่ยมเยียนโรงเรียน และสังเกตการสอน ยกฐานะการทำงานของครูให้สูงขึ้น คัดเลือกและจัดอันดับเนื้อหาวิชา ส่งเสริมการวิจัย และนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้เกี่ยวกับการสอน

Lucio และ McNeil ให้ทรรศนะว่าศึกษานิเทศก์มีหน้าที่ 6 ประการคือ

1. การวางแผน ศึกษานิเทศก์เป็นรายบุคคล หรือทั้งคณะมีหน้าที่ร่วมวางแผน การศึกษา หรือร่วมพัฒนานโยบาย และโครงการทางการศึกษาต่าง ๆ
2. การบริหาร ศึกษานิเทศก์มีหน้าที่ตัดสินใจด้วยตนเองในการประสานงานของ บุคลากร ฝ่ายการศึกษาทุกระดับ และทุกหน่วยงาน เพื่อให้งานบริหารการศึกษามรรลุผลสำเร็จ ตามเป้าหมายของระบบการศึกษา และเป็นผู้ออกคำสั่งเท่าที่จำเป็นเพื่อการนี้
3. การนิเทศ ศึกษานิเทศก์ช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพของการสอน โดยอาศัยวิธีให้คำปรึกษา หรือวิธีเรียกประชุมครูหรือผู้เกี่ยวข้องมารวมกันแสดงความคิดเห็น

²⁵J. Minor Gwynn, Theory and Practice of Supervision (New York : Dodd, Mead and Company, Inc., 1961), p. 10.

4. การพัฒนาหลักสูตร ศึกษานิเทศก์เข้าร่วมปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรโดยตรง และช่วยสร้างคู่มือประกอบการสอนต่าง ๆ ตลอดจนการช่วยคัดเลือกแบบเรียนให้แก่โรงเรียน

5. การสาธิตการสอน ศึกษานิเทศก์สาธิตวิธีสอนต่าง ๆ ให้ครูได้เห็นวิธีการใหม่ ๆ ด้วยตนเอง หรืออาจจัดให้ผู้อื่นมาสาธิตให้ดูก็ได้ ทั้งนี้อาจเป็นการชี้ของให้ครูจักใช้อุปกรณ์การสอน หรือรู้จักแบบเรียนก็ได้

6. การวิจัย ศึกษานิเทศก์สำรวจสภาพการสอน และการเรียน ด้วยวิธีการวิจัยอย่างมีระเบียบแบบแผน และเสนอแนะแนวความคิดใหม่ ๆ จากผลของการวิจัยเพื่อปรับปรุงการสอนและการเรียนให้ดีขึ้น²⁶

หน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ที่กล่าวแล้ว จะเห็นว่าหน้าที่สำคัญของศึกษานิเทศก์อาจสรุปได้เป็น 5 ประการคือ

1. ช่วยเหลือครู เพื่อปรับปรุงการเรียนและการสอน
2. พัฒนาหลักสูตร และจัดผลิตเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อช่วยเหลือครูในด้านการสอนให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
3. ประสานงานระหว่างครู กับฝ่ายบริหาร และแหล่งวิทยาการอื่น ๆ
4. ทำการวิจัย เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และหลักสูตรรวมทั้งแบบเรียนและหนังสือประกอบต่าง ๆ
5. ส่งเสริมและพัฒนาให้ครูประสบความสำเร็จก้าวหน้าในวิชาชีพ

จากหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์นี้เอง ผู้ที่จะมาทำหน้าที่นี้เทศการศึกษานิเทศก์ จะต้องได้รับการเลือกเฟ้นสรรหาอย่างดีที่สุด เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้

²⁶ ภิญโญ สาร, เรื่องเดิม, หน้า 394-395.

การคัดเลือกบุคคลเพื่อทำหน้าที่ศึกษานิเทศก์

สาย ภาณุรัตน์²⁷ กล่าวว่า ศึกษานิเทศก์ที่จะปฏิบัติงานได้ดั่งนั้น จะต้องเป็นนักประชาธิปไตย และจะต้องมีทักษะ 5 ประการคือ

1. ทักษะในความเป็นผู้นำ
2. ทักษะในค่านิยมมนุษยสัมพันธ์
3. ทักษะในกระบวนการหมู่พวก
4. ทักษะในการบริหารด้านบุคคลในการศึกษา
5. ทักษะในการประเมินผล

สุรินทร์ สรสิริ กล่าวว่า การเลือกศึกษานิเทศก์มีหลักเกณฑ์ที่ต้องพิจารณา

ดังนี้

1. คุณวุฒิ
2. วิทยวุฒิ
3. ประสบการณ์ในการทำงาน
4. มีลักษณะของการเป็นผู้นำ
5. มีมนุษยสัมพันธ์²⁸

ในเรื่องเดียวกันนี้ Lucio และ McNeil กล่าวว่าศึกษานิเทศก์ควรเป็นบุคคล

ดังนี้

1. มีความรู้และมีความเข้าใจตัวนักเรียนเป็นอย่างดี
2. มีความรู้และมีความเข้าใจวิธีให้ความรู้แก่นักเรียนเป็นอย่างดี

²⁷สาย ภาณุรัตน์, เรื่องเติม, หน้า 32

²⁸สุรินทร์ สรสิริ, "หลักการนิเทศการศึกษา", คู่มือนิเทศการศึกษา 2508

(พระนคร : แผนกการพิมพ์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2511), หน้า 82.

3. มีความรู้และมีความเข้าใจสภาพสังคมของโรงเรียน ครู และนักเรียนที่ตนเองรับหน้าที่ไปนี้เทศการศึกษาเป็นอย่างดี
4. มีความรับผิดชอบต่องานนี้เทศการศึกษา ซึ่งมีความมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง และอย่างถ่องแท้ในหมู่นักเรียน
5. ใช้วิธีนี้เทศการศึกษาควยเหตุผล และควยสติปัญญา (with reason and practical Intelligence)²⁹

Lucio และ McNeil³⁰ ได้สรุปถึงการคัดเลือกด้วยบุคคล เพื่อทำหน้าที่นี้เทศการศึกษาในสหรัฐอเมริกา ว่ามีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

1. ท้องถิ่น(Districts) ทั่วไปต้องการบุคคลที่มีวุฒิปริญญาโท มาทำหน้าที่นี้เทศการศึกษา หรือไม่ก็กำลังศึกษาวิชาการนี้เทศในชั้นปริญญาเอก
2. มีการจำกัดอายุ และเน้นมากในเรื่องประสบการณ์ คือต้องมีประสบการณ์ทางด้านการสอนในโรงเรียนมาก่อน
3. ต้องการบุคคลในท้องถิ่นมากกว่าจะเลือกจากบุคคลนอกสังกัด หรือนอกท้องถิ่น
4. เมื่อมีตำแหน่งว่างลงหรือ เมื่อต้องการบุคคลมาทำหน้าที่ศึกษานี้เทศก็มักจะประกาศรับสมัคร และสอบคัดเลือก โดยกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่ต้องการไว้อย่างละเอียด
5. ใหญ่สนใจ กรอกใบสมัครบอกประสบการณ์ ภูมิหลังการศึกษา วุฒิซึ่งจะมีการตรวจสอบคุณสมบัติในใบสมัครก่อนกระบวนการสอบคัดเลือก
6. การสอบคัดเลือก ในหลายท้องที่ใช้วิธีการสอบข้อเขียนและการสัมภาษณ์ แลวนำคะแนนมารวมกันเพื่อจัดอันดับ

²⁸ กัญญา สาทร, เรื่องเดิม, หน้า 388

³⁰ William M. Lucio, and John D. McNeil, op.cit., pp. 50-51.

7. ในบางท้องถิ่นที่ใช้วิธีการจัดอันดับคุณสมบัติ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของผู้สมัครบุคคลที่ต้องการคือ ผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนหรือ บกพร่องน้อยที่สุด

8. ในบางท้องถิ่นที่เมื่อคัดเลือกบุคคลใดแล้วก็จะจัดโปรแกรมอบรม ฝึกงาน หรือให้ทดลองปฏิบัติหน้าที่ก่อน

จากแนวความคิดในการคัดเลือกบุคคลเพื่อทำหน้าที่ศึกษานิเทศก์ที่กล่าวแล้ว สิ่งที่สำคัญคือ วุฒิ วัย ประสบการณ์ทางด้านการสอน และควรเป็นบุคคลในท้องถิ่น ซึ่งมีความรู้และความเข้าใจสภาพสังคมของโรงเรียน ครู และนักเรียนเป็นอย่างดี วุฒิของบุคคลที่จะทำหน้าที่นั้นในต่างประเทศ ได้กำหนดถึงขั้นปริญญาโท หรือปริญญาเอก ทางคานวิชานิเทศการศึกษโดยตรง

2. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ใน ค.ศ. 1957 Dodds³¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง Supervision of Rural Elementary Teachers in Indiana ปรากฏว่า ศึกษานิเทศกรจำนวนมากกว่าครึ่งมีความเห็นว่าไม่มีเงินพอที่จะจ้างศึกษานิเทศกรไว้ประจำโรงเรียนศึกษานิเทศกรส่วนมากเคยเป็นครูใหญ่ ในโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนน้อยที่ได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศกร ส่วนใหญ่จะได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศกร และจากการวิจัยยังพบว่า ศึกษานิเทศกรบางคนไม่เห็นคุณค่าของการนิเทศในโรงเรียนระดับประถมศึกษา

ต่อมาในปี ค.ศ. 1958 Kurtz³² ได้ศึกษาเรื่อง An Intern Experience Elementary School Supervision ปรากฏว่าศึกษานิเทศกรมีหน้าที่

³¹ Agnes Cludine Dodds, "Supervision of Rural Elementary Teacher in Indiana," Thesis Abstracts Series, 8 (December, 1957), pp. 113-119.

³² Grace W. Kurtz, "An Intern Experiences Elementary School Supervision," Administration and Supervision, 44 (May, 1958), pp. 147-158.

รับผิดชอบโดยตรงต่อคณะครู และผู้บริหารการศึกษาในเรื่องการประสานงานการแนะนำ และการจูงใจครู การสังเกตการสอน การวางโครงการนิเทศการศึกษาเข้าร่วมการฝึกอบรม และสัมมนาทางการศึกษา เป็นที่ปรึกษาและเป็นวิทยากรในเรื่องการสร้าง และปรับปรุงหลักสูตร การประเมินผลการศึกษา การคัดเลือกอุปกรณ์การสอน ทำการทดลองและวิจัย ประมุขนิเทศครูใหม่ และนักเรียนฝึกหัดครู ประเมินผลความก้าวหน้า และผลที่ได้รับจากการศึกษา วางโครงการร่วมกับครูใหญ่เกี่ยวกับการปรับปรุงการสอน และการเรียน ส่วนหน้าที่ทางอ้อม คือ การเสนอโครงการทางด้านการศึกษาและเข้าร่วมในโครงการการศึกษาของรัฐ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและชุมชนกับโรงเรียนบริการให้คำปรึกษา

ใน ค.ศ. 1970 Carlton³³ ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของศึกษานิเทศก์ที่เป็นอยู่จริง ๆ และตามอุดมคติของครูประชาบาลและครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษามิเนซโซตา ผลปรากฏว่าบทบาทของศึกษานิเทศก์ที่เป็นจริงนั้นได้ช่วยเหลือในด้านการพัฒนาโครงการสอน ช่วยเหลืองานทางด้านการบริหาร มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของโรงเรียน ให้ความร่วมมือในการประชุมอบรมครู และช่วยเหลือในการคัดเลือกแบบเรียน สำหรับบทบาทของศึกษานิเทศก์ในอุดมคตินั้น เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่อไปนี้คือ การวางแผนและเตรียมการเขียนเขียนโรงเรียนเพื่อสังเกตการสอนของครู ช่วยเหลือครูในด้านการจัดหา คัดเลือกและการใช้อุปกรณ์การสอน รวมมือกับครูในการจัดทำโครงการสอน

สำหรับผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ทำการวิจัยในประเทศไทยนั้น ในปี พ.ศ. 2512 บุรณัยก แสงศิริกุล³⁴ ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาหน้าที่และความรับผิดชอบของศึกษา

³³Cecil Glover Carlton, "Role of Instructional Supervisors as Perceived by Teachers and Principals in Selected Florida Elementary Schools," Dissertation Abstracts International. A Humanities and Social Sciences, (Microfilm 1971 V.31 No.9), p. 4406 - A.

³⁴บุรณัยก แสงศิริกุล, "การศึกษาหน้าที่และความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ส่วนกลางในกระทรวงศึกษาธิการ; วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512.

นิเทศก์ส่วนกลางในกระทรวงศึกษาธิการ ปรากฏว่าหน้าที่และความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์
ทั้งในแง่ปฏิบัติ และอุดมคติ ซึ่งมีลำดับความสำคัญอยู่ในระดับสูงได้แก่

1. จัดประชุมสัมมนา และฝึกอบรมครูประจำการ
2. พัฒนาคู่มือครู หลักสูตร โครงการศึกษา และประมวลการสอน
3. ช่วยประสานงานระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายวิชาการ
4. สำรวจปัญหา และอุปสรรคทางการนิเทศการศึกษา
5. นิเทศการใช้คู่มือครู หลักสูตร โครงการศึกษา และประมวลการสอน
6. นำผลการวิจัยที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนและการสอน
7. ตรวจ และนิเทศงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
8. วางโครงการนิเทศการศึกษา
9. ทดลองและค้นคว้าเทคนิควิธีสอนใหม่ ๆ
10. สำรวจปัญหาและอุปสรรคทางการเรียนการสอน
11. ให้คำปรึกษาแก่ครูเป็นรายบุคคล และเป็นหมู่คณะ
12. ส่งผลการสอนของครู และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเรียนการสอน
13. นิเทศ และติดตามผลงานของศึกษานิเทศก์และครู
14. เสนอแนะการใช้อุปกรณ์ทางการเรียนการสอน

ในปีเดียวกัน ระเบียบ เพชรประสิทธิ์³⁵ ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการนิเทศการ
ศึกษาในจังหวัดพระนคร และจังหวัดใกล้เคียง ปรากฏว่า

³⁵ระเบียบ เพชรประสิทธิ์, "ปัญหาการนิเทศการศึกษาในจังหวัดพระนคร และ
จังหวัดใกล้เคียง", วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2512.

1. อุปกรณ์ และเครื่องมือ ในการนิเทศเป็นปัญหา และอุปสรรคที่สำคัญและ
จำเป็นอย่างยิ่งที่ทำให้การนิเทศการศึกษาไม่เป็นไปตามความมุ่งหมาย
2. ปัญหาเกี่ยวกับการเดินทางไปปฏิบัติงาน หรือทำการนิเทศการศึกษา
3. จำนวนครูไม่เพียงพอกับนักเรียน ครูยังขาดแคลนมากทั้งในด้านตัวบุคคล
และคุณวุฒิ
4. วิธีวัดผลงานของนักเรียนด้วยแบบทดสอบต่าง ๆ ยังไม่รัดกุมและเที่ยงตรง
พอ
5. การช่วยเหลือแนะแนวเด็กที่มีปัญหาและช่วยให้เด็กมีความก้าวหน้าตามความ
สามารถยังไม่เป็นไปเท่าที่ควร
6. วุฒิครูที่ทำการนิเทศในจังหวัดใกล้เคียงพระนคร มีวุฒิต่ำ
7. ความสนใจและทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยทั่วไปยังไม่ใคร่ดี
8. นักเรียนยังไม่คอยรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
9. อุปกรณ์การศึกษาในโรงเรียนยังขาดแคลน มีใช้บางแต่น้อยมาก
10. สวัสดิการของโรงเรียนน้อยไป
11. อาคารสถานที่ไม่เพียงพอ และเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน
12. ผลการสอบในโรงเรียน เห็นได้ว่าเมื่อการวัดผลไม่ได้มาตรฐานทำให้ผล
การสอบในโรงเรียนมีปัญหาไปด้วย
13. สภาพเศรษฐกิจของชุมชนชนก่อให้เกิปัญหาทางการศึกษา
14. สภาพสังคมในชุมชนยังไม่ดีพอ
15. ประชาชนยังไม่คอยเข้าใจในการศึกษาของท้องถิ่นนั้น ๆ
16. ผู้บริหารไม่สร้างบรรยากาศที่ดีในหน่วยงาน
17. ผู้บริหารชั้นเหนือกว่าไม่คอยมีศิลปะในการครองใจคน

สรุป จากเอกสารที่เกี่ยวข้องจะพบว่า การนิเทศการศึกษาเป็นความพยายามของผู้ที่รับผิดชอบทางด้านการศึกษาทุกฝ่ายที่จะปรับปรุง และพัฒนาการเรียนและการสอนให้มีคุณภาพ โดยมุ่งพัฒนาทั้งกระบวนการของการเรียนการสอน และหลักสูตรการนิเทศการศึกษาได้เริ่มต้นจากการตรวจ และควบคุมโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชาที่ทำหน้าที่แทนผู้บริหาร จนกระทั่งมีเจ้าหน้าที่โดยตรงที่รับผิดชอบทางด้านการนิเทศการศึกษา โดยเฉพาะ ร่วมทำงานกับบุคคลหลายฝ่าย วิธีการที่ชักเปลี่ยนจากการตรวจ และควบคุมมาเป็นการแนะนำ ช่วยเหลือร่วมกันแก้ปัญหา และทำงานด้วยกันอย่างเป็นเพื่อนร่วมงานมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการนิเทศศึกษานั้นมุ่งเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยให้ความช่วยเหลือครูในด้านต่าง ๆ แต่การช่วยเหลือนี้เป็นการปลูกสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความเป็นผู้นำให้แก่ครูไปด้วย เพื่อให้ครูสามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองได้ และสามารถที่จะช่วยเหลือครูซึ่งอยู่ในโรงเรียนเดียวกันได้ด้วย การที่จะให้เกิดผลเช่นนี้ได้ นั้นผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาจะต้องมีทักษะหลายประการ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้เองการคัดเลือกตัวบุคคล เพื่อทำหน้าที่นิเทศการศึกษา จึงต้องเน้นหนักทางด้าน วุฒิ ประสิทธิภาพ และความเหมาะสมทางด้านอื่น ๆ อีกด้วย

จากผลการวิจัย จะเห็นว่าในต่างประเทศผู้บริหารการศึกษาบางกลุ่มในระยะแรกยังไม่เห็นความสำคัญของการนิเทศการศึกษาเท่าที่ควร แต่หน้าที่ของศึกษานิเทศก์เท่าที่วิจัยพบ ปรากฏว่า เน้นทางด้านการเรียนการสอน และการปรับปรุงหลักสูตร การพัฒนาครูทางด้านวิชาการโดยอาศัยบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา จากระดับผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และบุคคลหลายสาขาวิชาชีพที่มุ่งปรับปรุงการศึกษาเป็นหลัก

สำหรับในประเทศไทยนั้น การนิเทศศึกษามีปัญหาอยู่หลายประการซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลจากความไม่พร้อมของสถานศึกษา และหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อการศึกษาใน ส่วนกลางที่จะส่งเสริมให้การนิเทศศึกษابรรลุผลตามเป้าหมายได้

การวิจัยเรื่อง พัฒนาการของการนิเทศการศึกษาในประเทศไทยนี้ ผู้วิจัยจะถือเอาผลงานคานการเขียน และงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นแนวทางในการศึกษาคนควาตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

วิธีรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาเรื่อง พัฒนาการของการนิเทศการศึกษาในประเทศไทย จากวิทยานิพนธ์ หนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ประวัติบุคคล วารสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เอกสารทางราชการ บันทึก กฎ ระเบียบ และคำสั่ง โดยคนควาจากห้องสมุดของสถาบันทางการศึกษา และกรม กองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. สัมภาษณ์ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาทั้งในปัจจุบันและอดีต
3. รวบรวมข้อมูลที่ไคจากการศึกษาคนควาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงขึ้นเขียนเป็นวิทยานิพนธ์

การเสนอข้อมูล

การเสนอข้อมูล สำหรับข้อความที่ยกมาอ้างอิงจากหนังสือในสมัยใดจะคงใช้ภาษาที่ใช้ในสมัยนั้น เรื่องที่เสนอนี้จะแบ่งเป็น 5 บท ควบกันคือ

บทที่ 1 กล่าวถึง ความเป็นมาของปัญหาและวัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่อาจจะได้รับจากการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย ผลงานคานการเขียน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเสนอวิธีรวบรวมข้อมูล บทที่ 2 กล่าวถึงการจัดระบบการนิเทศการศึกษาไทยในช่วงระยะเวลาก่อนที่จะมีระบบการนิเทศการศึกษาที่แน่นอน ในช่วงระยะเวลาระหว่าง ปี พ.ศ. 2414 ถึง พ.ศ. 2493 บทที่ 3 และ บทที่ 4 จะกล่าวถึงการจัดระบบการนิเทศการศึกษาไทยที่เป็นระบบและมีแบบแผน โดยกล่าวแยกเป็น 2 ระยะ สำหรับช่วงระยะเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2494 ถึง พ.ศ. 2508 กล่าวไว้ในบทที่ 3 ส่วนปี พ.ศ. 2509 ถึง พ.ศ. 2515 กล่าวไว้ในบทที่ 4 ตั้งแต่บทที่ 2 ถึง บทที่ 4 นั้นจะกล่าวในหัวข้อเดียวกัน คือ นโยบายในการนิเทศการศึกษา การจัดองค์กรการบริหารในคาน

การนิเทศการศึกษา และการบริหารบุคคล บทที่ 5 เป็นบทสรุปผลการวิจัย อภิปราย ข้อ
เสนอแนะ สำหรับรายละเอียดเพื่อขยายความในเนื้อหาแต่ละบทนั้น เสนอไว้ในภาคผนวก